

Esitutinnan aloittamisharkinta ja esitutkintapäätöksen perusteleminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 23.9.2024 osoittamassaan kantelussa arvostellut Lapin poliisilaitoksen rikoskomisarion tekemää päätöstä olla toimittamatta esitutkintaa epäiltyä hallinnan loukkausta koskevassa asiassa.

Kantelija oli tehnyt rikosilmoituksen siitä, että asunto-osakeyhtiö oli ottanut hänen huoneistonsa hallintaan kolmeksi vuodeksi, mutta huoneiston hallintaa ei palautettu hänelle kyseisen määräajan jälkeen. Kantelija oli kertonut ilmoituksessa tiedustelleensa huoneistonsa hallinnan palauttamista yhtiöltä, mutta huoneisto oli edelleen vuokrattu. Kantelijan ilmoituksen mukana toimittamien liitteiden mukaan asunto-osakeyhtiö oli tehnyt myöhemmin uuden päätöksen huoneiston hallintaan ottamisesta.

Tutkinnanjohtajan esitutinnan toimittamatta jättämisestä koskevan päätöksen mukaan asunto-osakkeen haltuunotto oli toteutettu lain mukaisella tavalla, joten kyseessä ei ollut päätöksen mukaan hallinnan loukkaus (RL 28:11), koska kyse ei ollut luvattomasta haltuun ottamisesta. Päätöksessä todettiin lisäksi, että laissa säädetään yhtiön hallintaan otetun osakehuoneiston vuokraamisesta, johon ei tarvitse osakkeenomistajan lupaa. Edelleen perusteluissa todettiin, että asunto-osakeyhtiölaissa säädetään osakkeenomistajan oikeusturvasta, kuten yhtiökokouksen päätöksen moittimisesta ja mahdollisesta vahingonkorvauksesta, mutta nämä ovat yksityisoikeudellisia riita-asioita, joihin esitutkintaviranomainen ei ota kantaa. Päätöksen mukaan asiassa ei ollut tullut ilmi sellaisia konkreettisia seikkoja, joiden perusteella asiassa olisi syytä

epäillä rikosta. Perusteluista ei ilmennyt, että miksi asiassa ei ollut tutkinnanjohtajan mukaan syytä epäillä rikosta, kun kolmen vuoden haltuunottoa koskeva määräaika oli kulunut ja huoneistoa ei ollut palautettu omistajalle.

SELVITYS

Lapin poliisilaitos on antanut asiasta lausunnon ja tutkinnanjohtajana asiassa toiminut rikoskomisario selvityksen.

RATKAISU

Arviointi

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Pykälän 2 momentin mukaan ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä 1 momentissa tarkoitettuun rikosepäilyyn liittyvät seikat erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan ja että asian sitä edellyttäessä voidaan tehdä 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettu ratkaisu esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin kyseisen lain säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Poliisihallituksen ohjeessa ”Rikosten esikäsittelytoiminta poliisissa” POL-2023-37804 todetaan, että ”rikoksen esiselvityksellä tarkoitetaan esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti sellaisen tarpeellisen lisätiedon hankkimista, joka mahdollistaa esitutkinnan aloittamisharkinnan.” (s. 8).

Edelleen ohjeessa todetaan, että

”Esiselvityksen yksityiskohtaista sisältöä ja laajuutta ei ole lainsäädännössä määritelty. Kovin pitkälle meneviä ja pitkään kestäviä alustavia tutkimuksia ei voida kuitenkaan tehdä ilman, että kyse olisi jo tosiasiallisesti varsinaisista esitutkintatoimista ja siten jo aloitetusta esitutkinnasta. Alustavat puhuttelut ovat esiselvitykseen liittyviä keskeisiä toimia, mutta kuulustelut ovat jo aloitettuun esitutkintaan liittyviä tutkintatoimenpiteitä. Esiselvityksessä voidaan edellä mainitun mukaisesti tehdä puhutuksia, pyytää asiakirjaselvityksiä asiasta ja pyytää lausuntoja eri tahoilta sekä tehdä selvityksen kannalta

tarpeellisia tiedusteluja ja rekisterikyselyitä. Myös epäillyksi ilmoitetulta voidaan pyytää esimerkiksi kirjallista selvitystä.” (s. 9).

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutinnan toimittamatta jättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös. Pykälän 2 momentin mukaan päätöksestä on ilmettava muun ohella päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Esitutinnan toimittamatta jättämistä koskevan päätöksen perustelujen keskeinen tehtävä on tiedottaa asianosaisille, miksi esitutkintaa ei aloiteta. Päätöksen perustelut lisäävät luottamusta viranomaisen toimintaan ja mahdollistavat tarvittaessa myös ratkaisujen asianmukaisuuden jälkikäteisen oikeudellisen arvioinnin.

Tutkinnanjohtajana asiassa toiminut rikoskomisario on todennut selvityksessään, että asiassa on jäänyt epäselväksi, miksi päätökset asunnon haltuunotosta on tehty vuonna 2018 ja seuraavan kerran vasta vuonna 2023. Hän on todennut, että esitutinnan toimittamatta jättämistä koskeva päätös on tehty puutteellisin tiedoin ja selvityspyynnön johdosta asia on avattu uudelleen.

Lapin poliisilaitos on todennut lausunnossaan, että asiassa on esitutinnan suorittamisen kannalta kysymys siitä, onko asiassa syytä epäillä rikosta, kun kolmen vuoden määräaika on kulu-
nut ja huoneistoa ei ole palautettu omistajalle. Päätöksen perustelut ja saatu selvitys osoittavat poliisilaitoksen mukaan, että taloyhtiö on jättänyt velvoitteensa täyttämättä huoneiston palautuksen osalta ja vuokrannut huoneistoa haltuunottoajan päättymisen jälkeen. Poliisilaitos on todennut, että asiassa olisi tullut selvittää todellinen hallinta-aika, huoneiston palauttamiseen liittyvät seikat ja huoneiston vuokraaminen hallinta-ajan päättymisen jälkeen ennen päätöksen tekemistä. Poliisilaitos on todennut, että asiassa on jäänyt perustelematta, miksi hallinta-ajan päättymisen jälkeen asiassa ei ollut syytä epäillä rikosta.

Yhdyn poliisilaitoksen lausunnosta ilmenevään näkemykseen. Totean, että esitutinnan toimittamatta jättämistä koskeva päätös on tehty asian puutteellisen selvittämisen jälkeen. Päätöstä ei tämän vuoksi ole perusteltu riittävästi. Perusteluista ei ilmene, miksi tapauksessa ei ole syytä epäillä rikosta asunto-osakeyhtiön jättäessä palauttamatta huoneiston kantelijalle haltuunottoa koskevan kolmen vuoden määräajan päättymisen jälkeen. Lapin poliisilaitos on ilmoittanut, että asian tutkinta on avattu uudelleen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Saatan tutkinnanjohtajana asiassa toimineen rikoskomisarion tietoon edellä esittämäni näkemykseni esitutinnan aloittamisharkinnan tekemiseksi tarpeellisten seikkojen selvittämisestä ja esitutkintapäätösten perustelemisesta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Marianne Mettovaara